

§ 5. Теоритѣ за социаленъ организъмъ, социаленъ контрактъ, контрактуаленъ организъмъ.

Съ въпроса за детерминизма и индетерминизма сж тѣсно свързани теоритѣ за социалния организъмъ и социалния контрактъ. Теорията за социалния организъмъ, като установява тѣсната и вѣчна зависимостъ на социалнитѣ органи единъ отъ другъ, отрича всѣка свобода. И човѣкътъ е само частица въ цѣлото, малъкъ чаркъ въ гравидиозната обща машина, нѣмашъ самъ по себе никаква стойностъ, никаква цѣль. Теорията за социалния контрактъ предполага, наопъки, че хората сж цѣлостни, свободни същества, които съзнателно се свързватъ и заживѣватъ въ общество, за по-голѣмата изгода на всички. Това сж две доста крайни и еднакво мжчно приемливи гледища, защото лесно се схваща, не отговарятъ на действителността, която може най-сполучливо да се обясни съ третя теория, сянтезираща тѣзи две. И такава съществува. Тя е изказана много ясно и увлекателно отъ Alfred Fouillée, наречена отъ него „Теория на контрактуалния организъмъ“; споредъ нея, въпрѣки факта, че обществото е организъмъ, хората могатъ, при развити и солидни познания на социологическитѣ закони, да го управляватъ, видоизмѣняватъ, усвършенстватъ; тя счита, че социалниятъ животъ е въ началото си, повече механистиченъ, и истински организъмъ, но че съ развитието си прави все по-голѣми завоевания въ областта на свободата, благодарение на растящото съзнание и използването научнитѣ закони.